

AOÇ Kimin?*

R. Raci BADEMLİ

Prof. Dr.,

Sahiplilik

1. Evimize sahip çıktığımız kadar bahçemize, bahçemize sahip çıktığımız kadar sokağımıza, sokağımıza sahip çıktığımız kadar mahallemize, mahallemize sahip çıktığımız kadar semtimize, kentimize, ilimize, bölgemize ve ülkemize sahip çıkmamız gerekir. Aksi halde üzerinde yaşadığımız bu topraklara, bu topraklar üzerindeki doğa ve kültür değerlerine “gerçekten” sahip olamayız!

2. Üzerinde yaşadığımız bu topraklara, bu topraklar üzerindeki değerlere gerçekten “sahip” miyiz? Burada, “sahiplilik” kavramını dar anlamdaki “mülkiyet” kavramı ile karıştırmamak gerekir. Kuşkusuz bu topraklar “bizim”, ama nedense “biz”de sadece “benim olan”la sınırlanmış bir “sahiplilik duygusu” var. “Bizim” olan aynı zamanda “benim”dir diyemiyor, böyle düşünemiyor, böyle hareket edemiyoruz.. Kısacası, “kamu”nun olan aynı zamanda “benim”dir; “kamu yararı” ise aynı zamanda benim çıkarım”dır diyemeyen bir kültürün, “bireyci” bir toplumsal bilincin sıkıntılarını yaşıyoruz. Kanımca, doğasıyla, yerleşmeleriyle, insanıyla, kültür ve sanat değerleriyle “bizim” olan Anadolu topraklarına sahip çıkabilmemiz için öncelikle bu sıkıntıyı aşabilmemiz gerekiyor. “Sahiplilik” bilinci olmaksızın çevre ve çevre sorunlarının ne anlamı olabilir ki?

Doğrudan Katılım ve Denetim

3. “Ben benim olana, kamu da ‘kamu’nun olana sahip çıkar” düşüncesinden hareketle, bu güne kadar hep “bizim” olanları devlete, yani “seçilmişlere” ve “atanmışlara”, emanet etmişizdir. Ama, nedense ne “emanetimizin” kaderini merak etmiş, ne de “seçilmişler” ile “atanmışlar”dan hesap sorabilmişizdir... Sonuç ortadadır, ve kimseyi suçlamaya gerek yoktur. Çünkü “bizim” olana “bizim” sahip çıkmamız gerekirken, bunu yapmamışız, bu sorumluluktan kaçmışız!!! Bu böyle devam edebilir mi? Bireyler düzeyinde bir bilinçlenme ve “gönüllü” bir sahiplenme arzusu olmaksızın daha ne kadar devam edebiliriz? “Seçilmişler” ve “atanmışlar”ın dışında “gönüllüler” olarak devreye katılamazsak, “bizim” olduğuna inandığımız değerlere nasıl sahip çıkabiliriz?

AOÇ’nin Yiten Değerleri

4. Atatürk Orman Çiftliği (AOÇ) “bizim”dir. Tıpkı Atatürk Kültür Merkezi (AKM), Mogan ve Eymir Gölleri, ormanlar, parklar, yollar, meydanlar, kaldırımlar, anıtlar ve kamu yapılarının bizim olduğu gibi... Ama AOÇ’nin ayrı bir özelliği daha vardır. O bize Atatürk’ten bir emanettir. Oysa bugün, AOÇ’de bırakın “çiftlik”i, “orman”ı; “Atatürk-

* Bu yazı; Atatürkçü Düşünce Vakfı ve TMMOB Orman Mühendisleri Odası tarafından 7 Şubat 2000 tarihinde düzenlenen “Atatürk Orman Çiftliği’nin Dünü Bugünü ve Geleceği” konulu panelden alınmıştır.

k"ü bile algılamak mümkün değildir. AOÇ, "anlamını", "kimliğini" yitirmiştir...

5. Kuşkusuz yiten sadece "kimlik" değildir. AOÇ'nin arazileri parça parça harcanmış (parsellenmiş, kurumlara --Askeriye, Orman Bakanlığı, Belediye vb-- tahsis edilmiş, kişilere ya da şirketlere --benzinlikler, otobüs garajları vb-- kiralanmış), "çiftlik" işlevleri sanallaştırılmış (bal var arı yok!; şarap var bağ yok!; süt, yoğurt ayran var, inek/koyun yok!; marka var, çiftlik yok!) kültür varlığı olarak teşvil edilmiş yapılar ihmal edilmiş (Gazi istasyonu kapalı!; Teşçilli Hamam yıkık!; Bira Fabrikası, battal!), "orman" yerine ise kaçak mezarlar (Devlet Mezarlığı dışında Alparslan Türkeş'in anıt mezarı!), çok katlı yapılar (Atlı Spor, ASKİ, Gençlerbirliği tesisleri!) "bize" açık olmayan kullanım alanları (tarlalar, etrafi dikenli telle çevrili ağaçlıklar) oluşmuştur. Öyle ki, AOÇ'nin tam orta yerinde açıktan akan kanalizasyon gölleşmiş, bir bataklık olmuştur. AOÇ'nin bu içler acısı durumu, Ankara'nın ortasında ne hakkınca kullanabildiğimiz, ne gerektiğince koruyamadığımız bu alan, "bizim" olana sahip çıkmakta ne kadar geç kaldığımızın somut kanıtıdır. AOÇ ne olmalı, nasıl değerlendirilmelidir? Bu sorunun yanıtını kim, nasıl verecektir?

6. AOÇ Ankara'da çevre sahipliliğinin, çevre bilincinin "litmus kağıdı" olduğu gibi Atatürk'e ve Ankara'ya sahip çıkmanın da birer sınavıdır. AOÇ'ye sahip çıkmayan, çıkamayan, "ben çevreciyim", "ben Atatürkçüyüm", "ben Ankaralıyım" nasıl diyebilir? AOÇ, tıpkı Atatürk Kültür Merkezi gibi, --özel bir yasası olmasına rağmen-- Ankara'nın, başkentini tam ortasında ama ufuksuz, bakımsız ve en önemlisi sahipsiz durmaktadır. AOÇ, ne bugünkü gibi ihmal edilerek parça parça yağmalanmaya; ne Büyükşehir ve Yenimahalle Belediyelerinin istedikleri üzere onlara; ne de, hangi amaçla olursa olsun "kamu yararına çalıştığı öne sürülen kuruluşlar" veya "kullanımlara" tahsis edilip parsellenmeye bırakılabilir. Bu "sürdürülebilir" bir gidiş değildir....

Ne Yapmalı?

7. İlk yapılması gereken AOÇ'nin yeniden kazanılması, onun parçalarını sahiplenmiş kurum, kuruluş ve kişilerden kurtarılması;

AOÇ'nin hem mülk hem de kimlik olarak tekrar bütünleştirilmesidir. Bu tüm satış, kiralama, yap işlet devret ve benzeri anlaşmalar ile gerçekleşmiş tahsislerin iptal edilerek, AOÇ mülkiyet ve işletmesinin "yeniden tek el"de toplanmasına çalışmak anlamına gelmektedir (ki, AOÇ arazisini babalarının çiftliği gibi parselleyip kiralaayan/kiralatan, kullanan/kullandıran, işgal eden/ettirten, tahsis alan/veren herkesin --TBMM üyeleri dahil-- yargılanması gerekir). Mevcut kullanımlar ve kullanıcılar, "kamu yararı / kişi ya da kurum çıkarı", "halka açıklık/kapalılık" ve "AOÇ kimliğine uygunluk" gibi ölçütler ışığında değerlendirilmeli; AOÇ içinde olması gerekli ve uygun olmayan tüm kullanımlar (Askeri tesisler, Bakanlık yapıları, Fabrikalar vb) için bir "istimlak" ya da "taşıma planı" hazırlanmalıdır. AOÇ içinde kalması gerekli ve/veya uygun görülen tüm kullanışlar ise AOÇ kimliği, sınırları ve idaresi altında olmak koşuluyla yeniden düzenlenmelidir. AOÇ toprağı üzerinde kurulmuş olan hiçbir tesis AOÇ'den bağımsız, kimliklere, sınırlara, giriş/çıkışlara, idarelere, planlara vb hususlara sahip olamamalıdır. Örneğin, AOÇ sınırları içinde kalan tüm tesislere girebilmek için ilk önce AOÇ'ye girilmeli (ayrı ayrı ve farklı kurum ya da kişilerin denetimindeki tüm doğrudan girişler iptal edilerek, AOÇ "nizamiye"lerinden sonra dolaylı girişler sistemi oluşturulmalıdır!! AOÇ'nin içinden geçen ekspres yollar dışında kalan yollar da AOÇ kapısı olarak değerlendirilmelidir.); AOÇ idaresi sınırları içindeki tüm tesislerin yönetiminde söz sahibi olmalı, bu tesisleri herkese açık hale getirmeli, gelirlerinden pay almalı ve gereken altyapı, güvenlik, temizlik vb hizmetleri verebilmelidir. Kısacası AOÇ idaresi, kendi sınırları içinde herhangi bir idare değil, bir üst idare (asıl sorumlu, karar verici, planlayıcı, yatırımcı) konumunda olabilmelidir.

8. Görüldüğü gibi yapılacak ikinci iş, AOÇ yönetimini --yöneticileri değil-- değiştirmektir. AOÇ yönetiminin bir bakanlığa ya da bir bakanlıklararası kuruluşa emanet edilmesinin doğru olmadığı anlaşılmıştır. AOÇ yönetimini Başbakanlık, TBMM veya Cumhurbaşkanlığı gibi bakanlıklarüstü bir makama bağlamanın

da bir çözüm olmayacağı söylenebilir. Galiba en doğru yaklaşım, geniş tabanlı “özerk” ve “özgün” bir kamu proje yönetim modeli (otoritesi), “belediye”lerden farklı bir alt-yerel yönetim, “alan ya da proje yönetimi” oluşturmak doğrultusundadır.

9. Hemen her büyük kamu projesinde, her kamusal alanda karşılaşılan “yönetim” zaafiyeti AOÇ örneğinde de karşımıza çıkmaktadır. Kuşkusuz, bu zaafiyet “özelleştirme” savlarına güç veren bir husustur. Kamu iyi (karlı) yönetemiyor, o halde: a) satalım/özelleştirelim!!! (hem sorumluluktan kurtulmuş hem de gelir elde etmiş oluruz), b) olmazsa, kiralayalım!!!, c) diğer kamu kuruluşlarına tahsis edelim!! (sorumluluğu diğerlerine devredelim), veya d) özel sektör ile ortaklıklar kuralım (onlar çalışsın, yapsın biz faydalanalım) yaklaşımları kabul edilemez. Kamu, sorumluluğundaki “proje ve/veya alanları” iyi ve doğru yönetmesini bilmek; bilmiyorsa öğrenmek durumundadır. Ormanlarımız, “Milli Park”larımız, “Sulak Alan”larımız, “Sit”lerimiz, Şehitliklerimiz, anıtlarımız, hastahanelerimiz, kültür merkezlerimizi en iyi nasıl yöneteceğiz? Bunları satsak satamayız, atsak atamayız; kiralask da olmaz!!! Yönetim bir bilimdir. Bu konuda

bilgisi olmadan fikri olan yöneticiler ile; her politik rüzgarda baştan sona değişen yönetici kadrolarıyla; gereksiz bürokrasi, genel bütçeye bağlı proje finansman modelleri, yüklü personel (çoğu torpilli) kadroları, düşük maaşlar, yetersiz teknik donanım, hantal denetim mekanizmaları, battal ihale usulleri vb ile iş yapmak mümkün müdür? Durmadan sözü edilen, şeffaf, güler yüzlü, hızlı, verimli, sonuç alıcı, katılımcı kamu yönetim birimleri nasıl oluşturulacaktır?

10. Böyle bir “kamu otoritesi” oluşturduktan sonra yapılacak işler ise, AOÇ’nin “kimlik” ve “ufuk” sorunlarını aşacak çalışmaları yapmak/yaptırtmak, AOÇ ana planını hazırlamak/hazırlatmak, alt-projeleri tanımlamak, gereken kaynakları bulmak, uygulamaları gerçekleştirmek ve AOÇ’ni tek merkezden işletmek/yönetmek olarak sıralanabilir.

11. Görüldüğü gibi AOÇ’nin önce “mülkiyet”, “yönetim” ve “kaynak” sonra da “kimlik” ve “ufuk” sorunlarını, bu sırayı bozmadan, çözmek gerekmektedir...

12. Kuşkusuz tüm bu sorunları aşabilmek için yeni bir AOÇ yasası hazırlamaktan başka çıkar yol yoktur..... Tüm çevrecilere, Atatürkçülere ve Ankaralılara davetiyem budur...

**AOÇ
içinde
kalması
gerekli ve/
veya uygun
görülen
tüm kulla-
nışlar ise
AOÇ kim-
liği, sınırları
ve idaresi
altında
olmak
koşuluyla
yeniden
düzenlen-
melidir.**